

С. А. Шелудько,
к. е. н., доцент, докторант кафедри публічних фінансів,
Державний податковий університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0636-4940>

DOI: 10.32702/2306-6814.2026.4.176

ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ЯК ОРІЄНТИР УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ЕКЗИСТЕНЦІЙНИХ ПОТРАСІНЬ

S. Sheludko,
PhD in Economics, Associate Professor, Doctoral candidate of the Department of Public Finance, State Tax University

FINANCIAL INCLUSION AS A BENCHMARK FOR MANAGING THE STATE'S FINANCIAL SECURITY IN TERMS OF EXISTENTIAL SHOCKS

У статті досліджено фінансову інклюзію як стратегічний орієнтир управління фінансовою безпекою держави в умовах екзистенційних потрясінь. На основі методології критичного реалізму фінансову інклюзію інтерпретовано як динамічний каузальний механізм трансмісії фінансових очікувань, довіри та поведінкових моделей, а не як статичний агрегований показник. Емпіричний аналіз із застосуванням тесту причинності за Грейнджером здійснено на місячних даних України за 2015–2025 рр. з виділенням трьох підперіодів: докризового, пандемічного та воєнного. Виявлено трансформацію каузальної архітектури фінансової інклюзії від стратифікованої та очікувальної до фрагментованої та реактивної. Обґрунтовано, що ефективність стратегічних комунікацій органів управління фінансовою безпекою залежить від узгодженості з активними каузальними каналами фінансової інклюзії в конкретних кризових умовах.

The paper examines financial inclusion as a strategic guidance for managing state financial security under conditions of existential shocks, such as pandemics and armed conflict. Departing from the conventional positivist treatment of financial inclusion as a static or purely descriptive aggregate indicator, the study adopts the methodological framework of critical realism in order to reveal the underlying causal architecture that governs financial behaviour and institutional interaction in times of profound uncertainty. Financial inclusion is conceptualised not merely as expanded access to financial services, but as a stratified mechanism through which expectations, trust, liquidity preferences and behavioural norms are transmitted and transformed within the financial system. The empirical analysis is based on monthly data for Ukraine over the period 2015–2025 and applies Granger causality test to a system of indicators reflecting key dimensions of financial inclusion. To capture structural breaks induced by exogenous shocks, the sample is divided into three sub-periods: relative normality (2015–2019), the COVID-19 crisis (2020–2021), and the period of full-scale war (2022–2025). The results demonstrate a profound transformation of causal relationships between indicators across these periods. In stable conditions, the causal architecture is characterised by a stratified and expectation-driven structure, where inflation expectations, liquidity preferences and

credit behaviour act as primary drivers, while portfolio and currency decisions play an adaptive role. During the pandemic, this architecture becomes compressed, with a loss of intermediate causal layers and a shift towards trust— and maturity-based mechanisms. Under wartime conditions, the system evolves into a fragmented and reactive architecture, in which the domestic foreign exchange market assumes the role of an institutional regulator through binding constraints rather than expectations. The findings indicate that financial inclusion functions as a dynamic and context-dependent mechanism of behavioural adaptation rather than as a stable policy outcome. On this basis, the article substantiates differentiated priorities for strategic communication by public authorities responsible for financial security. It is argued that the effectiveness of such communications depends not on message content per se, but on their alignment with the currently active causal channels of financial inclusion. The study contributes to the theoretical understanding of financial inclusion under extreme uncertainty and offers practical guidance for designing adaptive governance and communication strategies aimed at stabilising financial behaviour during existential shocks.

Ключові слова: фінансова інклюзія; фінансова безпека держави; екзистенційні потрясіння; фінансова культура; фінансова поведінка; фінансові очікування; стратегічні комунікації.

Key words: financial inclusion; state financial security; existential shocks; financial culture; financial behaviour; financial expectations; strategic communications.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Забезпечення захищеності національних фінансових інтересів, особливо за умов системних шоків нееконічного походження (зокрема епідеміологічних загроз і збройних конфліктів), належить до ключових функцій державного управління. Підтримка фінансової безпеки може здійснюватися із залученням як класичних, так і альтернативних інструментів управління, однак їх кінцевою метою має бути досягнення стійкого стану захищеності фінансового простору держави. Ефективність реалізації цього завдання істотно посилюється за умови інституціонального та поведінкового включення домогосподарств і суб'єктів господарювання до національної фінансової системи, а також поширення серед них базових норм і принципів фінансової безпеки, що сприяє формуванню соціально бажаних моделей фінансової поведінки.

У цьому контексті обґрунтованим є твердження про необхідність синергії регуляторних механізмів із програмами підвищення фінансової обізнаності та фінансової спроможності населення з метою реального захисту учасників фінансового ринку, оскільки фінансова інклюзія в системі державного управління фінансовою безпекою функціонує не лише як засіб розширення доступу до фінансових послуг, а й як багатовимірний інституціональний конструкт. Актуальність обґрунтування в межах методологічної рамки критичного реалізму системи інтерпретацій сутності фінансової інклюзії та взаємодії її глибинних механізмів полягає в наданні прикладним заходам з управління фінансовою безпекою держави належної онтологічної основи для

розроблення стратегічних комунікаційних рішень, спрямованих на досягнення та підтримання належного рівня інклюзії як одного з пріоритетних орієнтирів управління фінансовою безпекою в умовах екзистенційних потрясінь.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У науковому дискурсі протягом останнього десятиліття активно обговорюються питання співвідношення інклюзії та інклюзивності, а також місця фінансової грамотності, захисту прав споживачів, доступності фінансових послуг і достатності інфраструктури їх надання. Серед українських авторів відповідних студій, зокрема, І. Краснова, В. Міщенко, С. Міщенко, С. Науменкова, Л. Олейнікова, Л. Примостка, А. Череп та інші. Здебільшого, їхні дослідження розглядають інклюзію з позицій класичного позитивізму, який залишає без відповіді ключове питання: від чого насамперед залежить рівень чутливості учасників фінансових відносин до заходів з підвищення рівня фінансової інклюзії?

Аналіз останніх досліджень, релевантних темі цієї статті, засвідчив широке використання базових і просунутих методів економіко-математичного моделювання, результати яких дозволяють отримати уявлення про статистику та динаміку залученості до фінансової сфери (табл. 1).

Прискіпливий аналіз індикаторів фінансової інклюзії, що їх було використано в студіях, зазначених у табл. 1, показав, що такі показники дозволяють окреслити ключові виміри фінансової інклюзії — від інтегральних оцінок та інфраструктурної доступності до фактичної залученості населення у фінансові відносини. Водночас, більшість використаних індикаторів мають описовий або

Таблиця 1. Методологічні рамки релевантних досліджень фінансової інклюзії в Україні та світі

Автори, рік публікації	Мета дослідження	Метод (модель) аналізу	Період і географія вибірки
Prymostka, L., Krasnova, I., Prymostka, O., Biloshapka, V., Lavreniuk, A. (2021)	Побудова інтегрального індексу фінансової інклюзії	Інтегральний показник	2000–2019; Україна
Науменкова С., Міщенко С., Міщенко В. (2023)	Аналіз чинників цифрової фінансової інклюзії	Інтегральна оцінка	2017, 2021; Україна
Олейнікова Л., Череп А., Будько Д. (2023)	Прогноз використаних фінансових продуктів	OLS	2018–2021; Україна
Song, X., Li, J., Wu, X. (2024)	Вплив фінансової інклюзії на ринок праці	Панельна регресія, IV	2011, 2014, 2017, 2021; 101 країна
Raji, A. A. H., Alabdoon, A. H. F., Shaker, A. S., Almagtome, A. (2024)	Вплив національних та культурних особливостей на фінансову інклюзію	Множинна регресія	2012–2021; 40 країн
Король С., Яковів А. (2025)	Вплив цифрових фінансових платформ на зменшення нерівності	Сценарне моделювання	2019–2023; Україна
Ставерська Т., Жилякова О., Лисак Г. (2025)	Вплив фінансової інклюзії та фінансової грамотності на рівень фінансової стійкості держави	OLS	2021–2024; 49 країн

Джерело: систематизовано за даними [1–3; 6–7; 9–10].

структурний характер, і фіксують стан або масштаби окремих аспектів фінансової інклюзії, не розкриваючи внутрішніх механізмів взаємодії між ними. З точки зору критичного реалізму це означає, що такі показники відображають лише емпіричний (поверхневий) рівень явища.

Натомість, причинно-наслідкові механізми, що визначають поведінку економічних агентів за різних умов, залишаються прихованими. Особливої ваги це набуває в умовах екзистенційних потрясінь, коли стабільні структурні залежності порушуються, а реакції суб'єктів фінансових відносин набувають адаптивного та, нерідко, спорадичного характеру. За таких обставин аналіз фінансової інклюзії як статичної характеристики або як результату впливу окремих чинників є методологічно недостатнім.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Дослідження спрямоване на емпіричний аналіз каузальної архітектури фінансової інклюзії в Україні до та під час впливу екзистенційних потрясінь (пандемії, війни) з метою обґрунтування рекомендацій щодо здійснення стратегічних комунікацій органами управління фінансовою безпекою держави.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Провідну роль у процесі забезпечення фінансової безпеки держави під час війни відіграє фінансова інклюзія, ступінь якої є одним з пріоритетів управління безпекою, оскільки в кризових умовах сприяє соціально-економічній стійкості [4, с. 360]. Крім того, стратегічно-

орієнтоване управління фінансовою безпекою держави має передбачати завчасне формування та розвиток передумов для повоєнного відновлення економіки України, відтак важливість фінансової інклюзії обумовлена її провідною роллю в посткризовій трансформації фінансової системи, зокрема у створенні ефективних фінансових інститутів [5, с. 76].

Забезпечення фінансової інклюзії передбачає, по-перше, створення належних умов для розвитку мережі фінансово-кредитних інституцій та їхнього поширення (не лише в географічному та кількісному, але й інформаційно-комунікаційному вимірі), а по-друге, сприяння формуванню відповідної культури споживання фінансових послуг (включно з організацією захисту прав споживачів). Завдяки цьому потенційне охоплення аудиторії клієнтів фінансових установ набуває фактичних масштабів залучення населення та бізнесу до систематичного користування можливостями та інструментами задоволення власних економічних потреб, що їх надає фінансова інфраструктура.

З метою подолання виявлених вище методологічних недоліків доцільно застосувати аналіз причинності за Грейнджером, який дає змогу виявити напрям і часову послідовність взаємних реакцій між окремими аспектами фінансової інклюзії. Такий підхід не претендує на досконалий встановлення глибинної каузальності, проте дозволяє наблизитися до ідентифікації дієвих причинних механізмів на фактичному рівні, що узгоджується з логікою критичного реалізму та цілями діагностики фінансової безпеки держави в кризових умовах.

Для проведення цього аналізу було сформовано вибірку показників за період 2015–2025 рр. з місячною частотою. З метою визначення відмінностей у причинно-наслідкових зв'язках і швидкості реакції вибірку було розділено на 3 підвибірки, що відображають структурні зрушення в національній економіці та фінансовій сфері України: період відносної норми (2015–2019), "коронакриза" (2020–2021), повномасштабне вторгнення (2022–2025).

Евристичний відбір пар індикаторів за величиною ймовірності нульової гіпотези ($p_1 \leq 0,1$; $p_2 \geq 0,7$) на кожній підвибірці дозволяє встановити найбільш статистично значущі зв'язки між відібраними емпіричними проявами рівня фінансової інклюзії, що реалізуються на фактичному (частково спостережуваному) рівні та є проявами глибинних (реальних) механізмів, які визначають потенційний рівень фінансової активності. З метою подальшого аналізу доцільно схематично відобразити виявлені зв'язки, зазначивши напрям причинності та часовий порядок її прояву (кількість місячних лагів). З метою часткового впорядкування індикаторів їх було розподілено (де це можливо) на чотири теоретичні категорії:

- "абсолютні причини", що мають лише вихідний вплив;
- "абсолютні наслідки", що мають лише вхідний вплив;
- "відносні причини", що мають більше вихідного впливу;

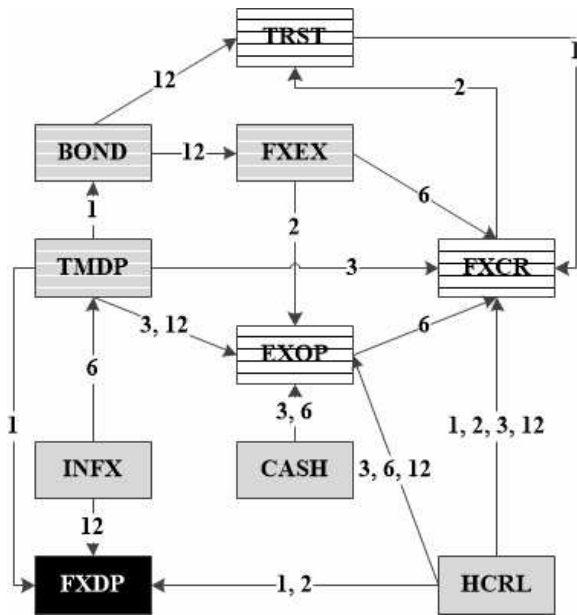

Рис. 1. Ідеографічне представлення причинних зв'язків між індикаторами фінансової інклюзії в Україні в 2015–2019 рр.

Примітка. Сірим позначено "абсолютні причини", чорним — "абсолютні наслідки", штриховкою на сірому та білому фоні — "відносні причини та наслідки" відповідно.

Умовні позначення. INF — інфляційні очікування населення; FXEX — курсові очікування населення; FXDP — валютна структура депозитів населення (% HB); TMDP — строкова структура депозитів населення (% >2 р.); TRST — частка інших депозитів у M2; BOND — частка ОВДП у портфелях населення (% від загального портфелю); CASH — органічна структура грошової маси (M0 до переказних депозитів); EXOP — частка обмінних операцій населення (% від касового валютного обороту банків); FXCR — валютна структура споживчих кредитів населення (% кредитів у HB); HCRL — частка іпотечних та автокредитів населення.

Джерело: розраховано та побудовано за даними [8].

— "відносні наслідки", що мають більше вхідного впливу.

Результати аналізу представлено на рис. 1—3.

Із зображеного на рис. 1 випливає, що в 2015—2019 рр. глибинні механізми фінансової інклюзії в "нормальний" період загалом відповідають біхевіористській інтерпретації розвитку фінансових процесів. Аналіз виявлених причинно-наслідкових зв'язків дозволяє виділити три основні кластери індикаторів:

1) валютно-готівковий (CASH, EXOP, FXCR), що відображає механізм координації ринкових очікувань через валютнообмінні операції населення та ілюструє ланцюжок "валютна культура — валютні очікування — валютна поведінка";

2) ощадно-кредитний (FXEX, HCRL, TRST, TMDP, FXCR), який односпрямовано (без зворотної причинності) підтверджує вплив довіри до фінансових інститутів і звичної моделі інвестицій та заощаджень на кредитну поведінку домогосподарств;

3) інфляційний (INF, TMDP, FXDP), що ілюструє механізм адаптивних цінових очікувань, які, через "розтягнуту" лагову структуру (від півроку), визначають зміну в бажаній строкowości та валюті депозитів.

Аналіз змін у зв'язках внаслідок пандемії коронавірусу, представлених на рис. 2, дозволяє зробити висновки про випрямлення причинної стратифікації (що має

прояв у відсутності "відносних причин і наслідків"). Це означає, що частина глибинних механізмів втратила "горизонт далекоглядності" внаслідок високого ступеня невизначеності, пов'язаного з наслідками карантинних обмежень для глобальної та національної фінансової системи. Виключення INF, CASH та HCRL з "абсолютних причин" свідчить про втрату "поведінкового пріоритету" трьома ключовими драйверами фінансової поведінки: інфляційними очікуваннями, сприйняттям ліквідності та культурою кредитування.

Натомість більшої ваги набули курсові очікування, строкowości заощаджень та довіра до фінансових установ (FXEX, TMDP, TRST), що відзначає зміну причинно-наслідкового шару (в термінах критичного реалізму) з одночасною інфляційно-валютною інверсією. Іншими словами, в умовах екзистенційних потрясінь у глибинних механізмах фінансової інклюзії спостерігається обмін ролей між фінансовими інститутами: те, що в нормальних умовах є причиною (модель споживчого кредитування, мотиви утримання певного рівня готівки в приватних портфелях, орієнтація на цінові сигнали), стало реактивним, а валютні очікування та строкowości вподобання набули первинного значення.

Представлене на рис. 3 підтверджує попередні висновки та засвідчує еволюцію каузальної архітектури фінансової інклюзії під впливом екзистенційних потрясінь більшої масштабності. Виразною особливістю періоду повномасштабного вторгнення є набуття внутрішнім валютним ринком статусу інституціонального регулятора фінансової поведінки домогосподарств та бізнесу — причому, на відміну від становища в 2015—2019 рр., — не через очікування, а через системні обмеження.

Варто зазначити, що єдиним стабільним причинно-наслідковим зв'язком на всіх трьох підвибірках виявив-

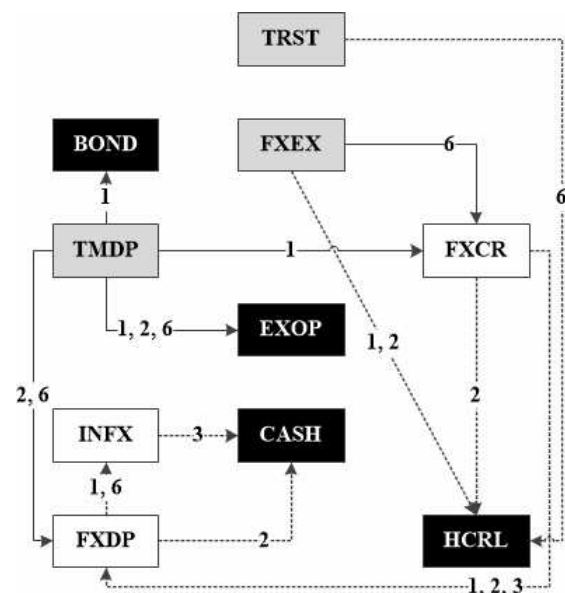

Рис. 2. Ідеографічне представлення причинних зв'язків між індикаторами фінансової інклюзії в Україні в 2020–2021 рр.

Примітка. Пунктирною лінією позначено нові причинно-наслідкові зв'язки на рис. 2 відносно рис. 1.

Джерело: розраховано та побудовано за даними [8].

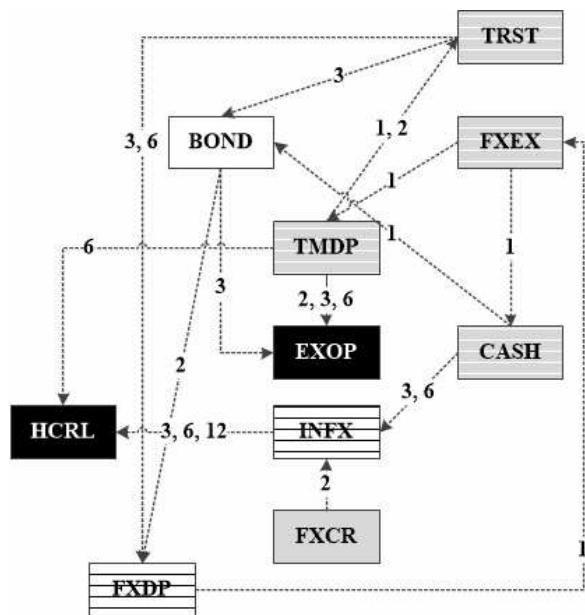

Рис. 3. Ідеографічне представлення причинних за Грейнджером зв'язків між індикаторами фінансової інклюзії в Україні в 2022–2025 рр.

Примітка. Пунктирною лінією позначено нові причинно-наслідкові зв'язки на рис. 3 відносно рис. 2.

Джерело: розраховано та побудовано за даними [8].

ся вплив TMDP на EXOP. Це означає, що незалежно від типу та масштабу потрясіння, суб'єкти фінансових відносин переосмислюють власні строкові вподобання та

Таблиця 2. Пріоритети стратегічних комунікацій органів управління фінансовою безпекою в розрізі типів архітектури фінансової інклюзії

Тип архітектури (період)	Пріоритетна тематика	Пріоритет комунікації	Характер комунікації	Очікуваний ефект
Структурована (2015–2019 рр.)	інфляція, довгострокові заощадження, державна позика	високий	довгострокова, наративна, прогнозна	Формування передбачуваних очікувань і портфельної поведінки
	валютний курс, надійність фінустанов	середній	тактична, сигнальна	Узгодження коротко- та середньострокових рішень агентів
	обмін валют, валютні депозити	низький	нецільова (результативна)	Поведінкові наслідки без прямого впливу
Скомпресована (2020–2021 рр.)	надійність фінустанов, довгострокові заощадження	високий	поведінкова, спрощена, повторювана	Зниження панічних і неузгоджених реакцій
	валютні кредити та депозити	середній	реактивна, пояснювальна	Тимчасова стабілізація рішень
	інфляція, державна позика	низький	малоефективна	Обмежений вплив на поведінку
Дезісрархізована (з 2022 р.)	довгострокові заощадження, обмін валют	найвищий	строкова, процедурна	Зменшення деструктивних реакцій, адаптація
	валютний курс, валютні кредити	низький	обережна, реактивна	Локальне пом'якшення валютних шоків
	інфляція та інші макрофінансові змінні	найнижчий	практично неефективна	Відсутність системного впливу

Джерело: розроблено автором.

найбільш принципово реалізують їх у транзакційній поведінці. Виявлене слугує статистичним обґрунтуванням одного з ключових мотивів попиту на гроші за Кейнсом: бажання домогосподарств і фірм утримувати певну частину власних заощаджень у готівковій формі для повсякденних платежів прямо визначається часовим розривом у приватній ліквідності. Відтак гроші сприймаються як первинний засіб обігу безвідносно до зовнішніх шоків.

Проведений аналіз причинності відібраних індикаторів продемонстрував, що фінансова інклюзія функціонує не як агрегатний показник, а як стратифікований механізм трансмісії фінансових очікувань, культури та поведінки. У до-пандемічний період (2015 — 2019 рр.) система зв'язків перебувала у стані стабільної екстраполяційної адаптації, де джерелами поведінкових рішень виступали інфляційні очікування, вподобання ліквідності та попит на кредитування, а кінцевим елементом адаптації — валютна структура заощаджень. Пандемія коронавірусу призвела до "випрямлення" причинного механізму, інверсії кредитно-ліквідного каналу та зникнення внутрішньої стратифікації передавальних індикаторних ланок. В умовах повномасштабного вторгнення система причинно-наслідкових зв'язків перейшла у режим фрагментованої адаптації, де первинним джерелом сигналу став валютний курс, а поведінковими моделями — транзакційні рішення. Таким чином, екзистенційні потрясіння не лише змінили параметри фінансової інклюзії, а й перетворили її каузальну архітектуру з очікувальної до реактивної.

Авторський підхід до фінансової інклюзії розглядає її не як окрему детермінанту фінансової стабільності або поведінки домогосподарств, а як плинний механізм адаптації економічних агентів до зовнішніх та внутрішніх шоків. Результати аналізу виявили, що інклюзія функціонує через структурно стратифіковані канали — очікувальний, транзакційний та інституціонально-портфельний, — які змінюють причинні ролі залежно від характеру потрясіння. Для органів управління фінансовою безпекою держави це означає, що об'єкт управлінняського впливу має бути не стільки рівень фінансової інклюзії як такий, скільки її каузальна архітектура, яка визначає, яким чином очікування, довіра та ліквідність переносять шоки на поведінкові рішення населення та бізнесу. На практиці це може бути використане в якості наукового обґрунтування вибору пріоритетів стратегічних комунікацій органами управління фінансовою безпекою держави (табл. 2).

Розкриваючи зміст табл. 2 варто наголосити, що ефективність стратегічних комунікацій у фінансовій сфері визначається не змістом по-

відомлень, а тим, чи потрапляють вони в активний каузальний канал чинного типу архітектури фінансової інклюзії. Зміна типу причинної архітектури — від структурованої до дезієрархізованої, — відображає трансформацію поведінкових механізмів економічних агентів під впливом екзистенційних потрясінь. Відповідно змінюються як пріоритети тематики, так і характер комунікацій: від довгострокових і прогностичних до процедурних та адаптивних. Це свідчить про зростання ролі фінансової інклюзії як орієнтира стабілізації очікувань у кризових умовах.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Отже, комунікаційна політика у сфері фінансової безпеки не може бути універсальною, оскільки ефективність інформаційного впливу визначається актуальним типом причинної архітектури фінансової інклюзії. У стабільних умовах домінують очікувальні канали з довгими лагами, що дозволяє формувати передбачувану поведінку через довгострокові наративи. У кризовий період система причинно-наслідкових зв'язків втрачає стратифікацію, а єдиним стабільним механізмом адаптації залишається трансляція часових горизонтів рішень, що обмежує можливості управління, але відкриває простір для зниження поведінкових ризиків. Таким чином, практичне значення отриманих результатів оцінювання стану фінансової інклюзії в Україні полягає в обґрунтуванні моделей стратегічних комунікацій відповідних органів, реалізація яких забезпечить стійку та конструктивну адаптацію суб'єктів фінансових відносин до екзистенційних потрясінь навіть в умовах фундаментальної невизначеності.

Література:

1. Prymostka L., Krasnova I., Prymostka O., Biloshapka V., Lavreniuk A. Integrated Evaluation of Financial Inclusion in Ukraine. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2021. No. 2 (37). P. 62—71.
2. Raji A. A. H., Alabdoon A. H. F., Shaker A. S., Almagtome A. The Effect of National Cultural Values on the Financial Inclusion: An International Perspective. *Futurity Economics & Law*. 2024. No. 4 (2). P. 65—82.
3. Song X., Li J., Wu X. Financial inclusion, education, and employment: empirical evidence from 101 countries. *Humanities and Social Sciences Communications*. 2024. Vol. 11. No. 172. DOI: <https://doi.org/10.1057/s41599-024-02630-4> (дата звернення: 29.01.2026).
4. Буряченко А. Є., Служенко А. Ю. Фінансова інклюзія та соціальна стабільність в Україні в умовах глобальних турбулентностей. *Бізнес Інформ*. 2024. № 10. С. 356—363.
5. Гудзь О. Є., Правдюк М. В. Фінансові інклюзії як атрактор поствоєнної трансформації фінансової системи України. *Управління змінами та інновації*. 2025. № 15. С. 73—78.
6. Король С., Яковів А. Аналіз цифрових фінансових платформ як засіб зменшення фінансової нерівності в Україні. *Економічний аналіз*. 2025. Т. 35. № 1. С. 246—254.

7. Науменкова С., Міщенко С., Міщенко, В. Цифрова фінансова інклюзія для прискорення досягнення цілей сталого розвитку. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2023. № 1 (222). С. 102—112.

8. Національний банк України: Статистика. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/> (дата звернення: 29.01.2026).

9. Олейнікова Л. Г., Череп А. В., Будько Д. З. Фінансова інклюзія як індикатор національної безпеки. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. № 3. С. 324—329.

10. Ставерська Т. О., Жиликова О. В., Лисак Г. Г. Роль фінансової грамотності у забезпеченні фінансової стабільності держави. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. № 4. С. 103—109.

References:

1. Prymostka, L., Krasnova, I., Prymostka, O., Biloshapka, V. and Lavreniuk, A. (2021), "Integrated evaluation of financial inclusion in Ukraine", *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, vol. 2, no. 37, pp. 62—71.
2. Raji, A.A.H., Alabdoon, A.H.F., Shaker, A.S. and Almagtome, A. (2024), "The effect of national cultural values on financial inclusion: an international perspective", *Futurity Economics & Law*, vol. 4, no. 2, pp. 65—82.
3. Song, X., Li, J. and Wu, X. (2024), "Financial inclusion, education, and employment: empirical evidence from 101 countries", *Humanities and Social Sciences Communications*, [Online], vol. 11, no. 172. <https://doi.org/10.1057/s41599-024-02630-4>.
4. Buriachenko, A.Ye. and Sluzhenko, A.Yu. (2024), "Financial inclusion and social stability in Ukraine under global turbulence", *Biznes Inform*, vol. 10, pp. 356—363.
5. Hudz, O.Ye. and Pravdiuk, M.V. (2025), "Financial inclusion as an attractor of post-war transformation of Ukraine's financial system", *Upravlinnia zminamy ta innovatsii*, vol. 15, pp. 73—78.
6. Korol, S. and Yakoviv, A. (2025), "Analysis of digital financial platforms as a means of reducing financial inequality in Ukraine", *Ekonomichniy analiz*, vol. 35, no. 1, pp. 246—254.
7. Naumenkova, S., Mishchenko, S. and Mishchenko, V. (2023), "Digital financial inclusion for accelerating the achievement of sustainable development goals", *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika*, vol. 1, no. 222, pp. 102—112.
8. National Bank of Ukraine (2026), "Statistics", available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/> (Accessed 29 January 2026).
9. Oleinikova, L.H., Cherep, A.V. and Budko, D.Z. (2023), "Financial inclusion as an indicator of national security", *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniki*, vol. 3, pp. 324—329.
10. Staverska, T.O., Zhyliakova, O.V. and Lysak, H.H. (2025), "The role of financial literacy in ensuring the financial stability of the state", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 4, pp. 103—109.

Отримано редакцією журналу / Received: 01.02.26

Процеженовано / Revised: 06.02.26

Схвалено до друку / Accepted: 17.02.26